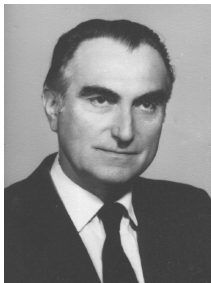

Búcsú Slezsák Imrétől

(1932 – 2002)

az edelényi Városi Könyvtár nyugalmazott igazgatójától

Slezsák Imre könyvtárigazgató úrtól, sokunk kedves barátjától búcsúzom. Személyes kérés, lelkiismereti kötelesség szólított ide, ebben a szomorú órában, végtisztesség-adásra. Mert érzem, valóban „*Nehéz a szó*”, ezért az angyalok nyelvén latinul és édes anyanyelvünkön is idézem az Írás szavait: *In principio erat Verbum et Verbum erat apud Deum et Deus erat Verbum...*”, „*Kezdetben volt az Ige, az Ige Istennél volt, és Isten volt az ige.*”

Kedves Imre! Sokunkat szeretetedbe, barátságodba fogadtál. Térben és időben távolra kerültünk egymástól, de megőriztük egymás iránt a szigorú, de értő barátságot. Megköszönöm, hogy 33 éven át a barátod lehettem, szép és jó ügyekért Veled, közös Bódva-völgyi barátainkkal együtt dolgozhattam. Köszönöm, hogy sorsom a soproni hegykaréjtól, a tündérvilág-Rábaközön, a győri bencés gimnáziumon, a debreceni egyetemen és Egeren át nekem általad is egy kicsi Bódva-völgyi tájhozát adott. Kisdiákkoromban kapuvári jóbarátod, *Kapui Ferenc* adta kezembe először a könyveket, éppúgy, mint te, amikor edelényi tanárságom idején segítetted oktató-és kutatómunkámat.

Egész életedben dolgoz, jellemes, helytálló ember voltál. Esztergályos tanulóból emelkedtél felelős értelmiségivé, vezető emberré. Mindvégig megőrizted szülőfölded munkás- és parasztembereinek valóságstiszteletét, anyag- és földszeretetét, személyes példát mutattál, másoktól is megkövetelted a szigorú munkarendet, munkamorált. A regulád lelke a rend volt, abból fakadt az eredményes munkához szükséges békeség.

A tiszta szívű emberiség lakhelyének álmodtad szülőföldedet, a kies Bódva-völgyet. Gyászjelentésedet is a szülőföld és a haza iránt lelkierőt sugárzó szeretettel komponáltad meg. Jelmondatként hagytad örökül: „*A nagyvilágon e kívül / Nincsen számodra hely; / Áldjon vagy verjen sors keze: / Itt élned, hálnod kell.*” *Ratkó József* költőbarátodtól tudjuk: „*Mindenütt*

lehet élni, / Mindenütt kell élni. / Meg kell tudnunk lakni ezt a hazát / és szolgálni azzal is, hogy beléhalunk.” Szeretettel meglaktad ezt a földet, és szolgáltad közösségét.

A polgármester úr joggal hangsúlyozta *függetlenségedet*. Igazi egyéniség, vagyis *individuum* voltál, azaz *oszthatatlan személyiség*. Ismerted jól, meg is szenvedtél eleget történelmünk jobbra és balra váltó irányaitól, de a legnehezebb, a *fölfelé* vezető utat választottad és jártad egész életedben. Te azt is tudtad, hogy a *homo* a *humus* szóból ered, arra utal, hogy testünk a földből vétett. A kultúra, a könyvek, az alkotók iránt *humilitas*-t, vagyis alázatot tanúsítottál. Azt is tudjuk, hogy az életküzdelmek során pedig a szellemi felülemelkedést, a lélek diadalát a *humor*, derű, a jókedv révén is erősítetted.

A te életed, küzdelmeid is bizonyítják: törvénytörő, hogy a kultúra lényege ma is áldozathozatal. Emlékszem, mekkora öröm volt számodra, amikor sikerült bővíteni az edelényi járási könyvtárat, erősíteni a munkatársi gárdát, gyarapítani könyvállományát, eredményesen megszervezni a szakszerű munkát, például a sajtófigyelést, Kalász László műveinek sajtóvisszhangját.

Általad sokan megtapasztaltuk a barátság lelki egységét. Sok képet örökök rólad. Láthattalak családi körökben, drága feleségeddel, *Rózsával, Imre és Zsolt* fiaddal és édesapáddal együtt is. Láthattam a példás gondoskodást, tiszteletet és szeretetet, amely téged övezett. Örömmel annak az órának az emlékéit is, amikor *Béres János* bácsival, akinek az edelényi gimnáziumban kartársa lehettem, a rehabilitációmát követő fogadáson, a debreceni egyetemen szép Bódva-völgyi dalokkal válaszoltál győri tanárom, a Kodály-tanítvány *Jáki Sándor Teodóz* köszöntő énekére...

Számos fényes emléket örökök Rólad, még a szomorúságban is felemelő pillanatokot is. Emlékszem, szólt a telefon, tudattad velem: „*Ha Kalászt még életben akarod látni, most gyere! Holnap 11,39-kor várlak az edelényi vasútállomáson. Veled utazom Kalászhoz.*” Szívszorító maradt ez az utolsó, szalonnai találkozás. De te még másnap is segítséget nyújtottál a családnak, a végső útra felkészítve, meg is borotváltad barátodat. Aztán pár nap múlva egymás mellett állva búcsúztattuk költőbarátunkat a perkupai sírkertben...

Szép összefogás részese voltál akkor is, amikor együtt ültettünk emlékfát Kalász László tiszteletére a Tokaji Írótaborban. *Faragó Laura* énekelte a *Magas a rufafa* című népdalt. *Sáray László* helyezte el a kis cserétölgy-fácskát a gödörben. *Kalász Antónia* tette a fa tövére a Szalonnáról hozott maroknyi földet. Te szórtad a fa gyökerére a költő szülőfalujából, Perkupáról hozott kis földet. *Laki-Lukács László* Bódva-vízzel locsolta meg, *Hegyi Imre* bácsi pedig Tisza-vízzel öntözte meg az emlékfá gyökerét. A laudációt pedig ezekkel a szavakkal zártam: „*Kalász László emlékfája le-*

gyen annak a szeretetnek a jele, amellyel az Tokaji Írótabor adózik egy csupaszív embernek, egy kiváló pedagógusköltőnek. *Növessze nagygyá ezt a tölgyfát Tokaj földje, a Tisza és a Bodrog vize, a tokajiak óvó szeretete! Adj meg neki az ég a növekedés esélyét! Agai között madarak fészkeljenek, a kelő nappal köszöntsék és áldják Teremtőjüket!*”

Számomra arra is példa maradsz, hogy a Bódva-völgyben nemcsak a múltban felelős és hiteles emberek miképpen próbáltak, de talán a jelenben is igyekeznek a kultúra segítségével értelmet és reményt adni a közösségi életnek. A benned bízóknak tartást adtál, irányt mutatattál porszemnyi bolygónk parányi parcelláján, a fénysebességgel táguló világmindenség eme természeti szépségeiben gazdag, de nehéz sorsú peremvidékén.

Sok jeles és kedves edelényi embert búcsúztattál szépen, emberül. Akkor is önzetlenül segítő barátságáról tettél bizonyoságot, amikor *Nagy Béla* bácsi temetősekor itt, az edelényi sírkertben mellém álltál, és együtt adtuk meg a végtisztességet kedves barátunknak. Azt pedig sosem felejttem el, amikor pedig engem Edelényben politikai-ideológiai „vétségemért” megtámadtak, *Nagy Béláné Marika* nénivel együtt a segítségemre siettél. A rád jellemző módon megróttál, mert a velem vitatkozó párttitkárnak azt válaszoltam: „*Neked nem vagyok elvtárs*”. Aztán mindent megtettél, hogy a tanári pályán maradhassak.

Megszenvedted a „dúlt hiteket”, az oktalan méltatlanságokat. Láttad, hogyan „finomul a kín”, de mégis pusztulnak a küzdő emberek, mert folytatódott és ma sem ért véget az ember- és lélekpusztítás ebben az erőszakos világban.

Sorsod megadta neked a szív bölcsességét, amiről Tóth Árpád vall az Isten oltó-kése című versében: „*Pénzt, egészséget és sikert / Másoknak, Uram, többet adtál, / Nem kezdek érte mégse pert, / És nem mondom, hogy adósom maradtál. (...) Bordáim közt próbáid éles kését / Megáldom (...) Tudom és érzem, hogy szeretsz: / Próbáid áldott oltó-kése bennem / Téged szolgál, (...) Összeszorítom ajkam, ha nehéz / A kín, mert tudom, tied az én harcom, / És győztes távolokba néz / Könnyekkel szépült, orcád-fényű arcom.*”

Üdvösségünk hitvallása szerint mindannyian Isten gyermekei vagyunk. Az emberarc Isten szentséges arcát tükrözi. Nemcsak fizikai-biológiai, de szellemi, spirituális lények is vagyunk. A szellem szintjén együtt élünk a világmindenség létével. Lélekben meg tudunk nyílni az isteni valóságra, ami a lényegünk. Tudatunk az egész emberiség tudatának, a kozmosznak is tükrösképe. Átfogó szellemi örökséggel rendelkezünk.

Kritikus elmeként megtestesítetted az alapvetet: embernek és jellemnek legszebb jelzője, hogy *egyenes*. A barátaidnak is a szemébe mondtad, ha magatartásukat, főképpen a döntésüket helytelennek találtad. Ismerted a földi dolgok ideiglenes és relatív voltát. A ránk özönlő információzuhatagban,

irányt vesztett emberek között is képviselted, mennyire fontos ember és ember között a bizalom, a szavahihetőség, egyén és közösség boldogulása, és mennyire neveléses a hiúság, az önös érölködés.

Feljutottál az élet méltó ormára, a csúcsra, ahova sok út vezet fel, de mindegyik küzdelmes. Az üdvösség csúcsára kapaszkodva, különböző utakon és ösvényeken mi is közeledtünk egymáshoz. Gondolkodó példaképeink útmutatása nyomán mindketten felismertük, hogy a napjainkat jellemző szeretetfínség, iszonyú „istenfogyatkozás” idején: mára már egyedül igazi valóságunk, menedékünk a szeretet maradt.

Áldásos munkás életet éltél, szeretetben és kegyelemben. Hitet megőrző értelmiségi, a szellem embere tudtál maradni. Erős hited tanúságtételét láthattam utolsó találkozásunkkor. Április 11-én, Szalonnról, a Kalász-emléktábla avatási ünnepségéről visszajövet tapasztalhattam, hogy a szív bölcsessége szól belőled. Akkor már számot vetettél mindennel. Hited, ember-és családszereteted tartást adott neked az élet végpontján is. A kegyelem végigkísért életeden, és átsegített a halálon is. Téged nem tudtak kifordítani hitedből, kibutítani magyarságodból.

Emberhez méltón éltél, sokat és sokfélét dolgoztál, fontos emberi, szakmai közösségeket szerveztél. Hallhatalak önfeledten citerázni is. Az edelényi citerazenekart te szervezted, a kertbarátok körének alapító tagja voltál. A kertbarátok körével és családdal Egerbe is ellátogattál...

Köszönöm, hogy tanárságom csikókorában készségesen vállaltad és kiadtad az edelényi gimnáziumban diákjaimmal együtt szerkesztett iskolaújságot, a *Bódva-parti Lapokat*. Méltán örültél, amikor elkezdted, majd igazgató-utódaid is folytatták az edelényi könyvkiadást. Az ügyszerető *Laki-Lukács László* és *Hadobás Pál* is továbbvitte a könyvekké testesedett *Edelényi Füzetek* könyvsorozatot, amely a filológusnak is kiváló *M. Takács Lajos* hathatós segítségével az edelényi kulturális élet büszkesége lett. Ennek lesz 26. darabja a munkásságodat reprezentáló könyved. Alapítója, jelképe vagy annak a valóságos és bizonyos fokig ma már virtuális szellemi-lelki otthonnak, amely a régióban Edelényt, a könyvtárat, a közös terveket, munkákat jelenti.

Téged valóban megilletnek a Kodály Zoltán által megzenésített Sík Sándor *Te Deum* szavai: „*Téged Isten dicsérlek / és hálát adok mindenért. (...) Hogy megmutattál mindent, ami szép (...) hála legyen. / Hogy boldoggá tett minden, ami szép / és ami rút, nem tett boldogtalanná. Hogy megtarthatam a hitet / és megfuthattam a kicsik futását / (...) hála legyen, Uram! / hála legyen!*”

Tőled búcsúzva mondta *Kovács Antal* kanonok úr, hogy a földi gyászmenet hívő ember számára az égben diadalmenet. Prohászka értelmezése szerint: valahányszor szemfedő borul a testre, mindannyiszor lepel hull le a lélekről. Ha a lélek jó ügyek, helyes és helytálló gondolatok hordozója volt,

akkor a temetés nemcsak gyász, hanem lélekleleplezés is: az üdvösség kezdete. Most az edelényi lélekharang a gyászban is egy értékes élet győzelmét hirdeti. A földi létből távozva, mögötted bezárult egy ajtó, és kinyílt előtted az égi kapu, hogy az üdvösség és Isten kozmikus rendjében a kegyelemtől elnyerd méltó jutalmadat.

Életed a könyvtáros hivatásra, hűségre példakép: bátorító eszmény és örökség. „Az jó hírért, névért, S az szép tisztességért” küzdöttél, „ember-ségről példát” adtál. Az egykor Edelénybe is ellátogató költővel, Mécs Lászlóval együtt ma is jogosan kérdezhetjük: „Ki a betyár? Ki a szent? / Magyarhonban ki a szent? / Ha a mérték tönkrement, / Senki, semmi meg nem ment!”

Szerelmetes viszony kötött a magyar kultúrához, a könyves-kultúrához, anyanyelvvedhez. Tudatosan munkálkodtál, hogy a bokaharapdáló történelemben ne legyünk a „felejtés népe”, hogy „szél-kaszabolta” népünk, anyanyelvünk műveltségünkben felmagasodjék.

Még arra is volt gondod, hogy a Bódva-völgyben népszerűsítsd Fábry Zoltán kultuszát. Bátorított erre, segített jóbarátod, Hegyi Imre és a kassai költő, organizátor egyéniség, Gyüre Lajos is. Te nemcsak azt tudtad, hogy a stószai Fábry-ház előtt még átléphető Bódva-patak összeköti ezt a trianoni határ által szétszabdalt tájhozát, de azt is, hogy a *vox humana*, az *emberi hang* pedig az embereket hozhatja közelebb egymáshoz.

Emlékek sorjájznak lelki szemeim előtt: az edelényi író-olvasó találkozók – Czine Mihály, Ladányi Mihály, Fekete Gyula, Fodor András, az általad, munkatársaid által is felejthetetlen emlékké vált Kalász László-találkozók, ünneplések a könyvtárban. Folytatódtak a találkozók, előadások Laki-Lukács László és Hadobás Pál, valamint Kardos Sándor jóvoltából is az edelényi Izsó Miklós gimnáziumban és szakközépiskolában, például a Jánosi Zoltán által kitűnő laudációval felavatott Kalász-emléktábla ünnepségén is...

Veled egy csodálatos edelényi élő lexikon, élő könyvtár is eltávozik életünkéből. Példaadó közösségi ember voltál. Az Írás szerint, ha ketten-hárman összejöttök az én nevemben, ott vagyok köztetek. Számodra mindig fontos volt a „négy-öt magyar összehajol” Ady-üzenet, a hajoljunk közelebb egymáshoz közösségi alapelv. Éppen ezért megtisztult perceimben lelkemből feltörő szavakat idézek egy neked írt levelemből: „Vagyunk még... / Szomorún, titkon álmodók, / Kik olykor-olykor összebújva / Levetjük lelkiünk álruháját, / Alázatunknak köntösét, / Megoldjuk nyelvünk bús bilincset / S halk szárnyalású sóra nyílván / Beszélni kezdünk önmagunkról, / Sok százados sok szenvedésről / S elmondunk mindent, ami fáj...”

Dignum et iustum est – méltó és igazságos, hogy arról is szóljak, hogy szeretetben és kegyelemben éltél. Az új évszázadra és évezredre szakadt krisztusi kor romlatlan és tisztán túlélő tanúja, felmagasodó edelényi

hagyásfa voltál. Krisztushívő voltál, a húsvétot követő stációk után pünkösdi reménnyel idézem a *Keresztút* vigaszát: „*Sárba tiport életeknek / hajnal támad harmadnapra. / Föltámad majd virradatra. / Élet fakad a világnak, / annak, aki vele járja.*” (Korzenszky Richárd)

Kalász László hite Téged is éltetett: elmúlnak dolgaink, „*de ez az ég / de ez a szél / de ez a domb / meg ez az ér megmarad.*” Alázattal idézem a *Te Deum* szavait: „*Te vagy, Uram, én reményem, / Ne hagyj soha szégyent érnem!*” A zsoltárból pedig a textust imádkozom: „*Mert ezer év előtted anynyi... (...) Taníts meg számba venni napjainkat, / hogy eljussunk a szív bölcsességére!*” Ha lesz még az eljövendő korban szépség és lélek-meleg a világban, akkor az utókor is meg fog emlékezni Rólad, mert mindig a jó erényét gyakoroltad, erősítetted.

A Tőled most lélekben búcsúzó barátaink nevét felsorolni sem tudom. De mindannyiunk nevében megköszönöm, hogy Veled megajándékozott bennünket az ég, de megajándékozta nemcsak az edelényi művelődésügyet, de az egész felsőmagyarországi kulturális életet is. Kivételes előrelátásról, megható gondosságról tettél tanúbizonyságot, amikor előkészítetted azoknak a névsorát, akiktől – *Kovács* kanonok úr felolvasásában – név szerint is búcsúzni szándékoztál a gyászszertartás keretében. Szívszorító élmény volt számomra síron túli üzeneted, amelyet nekem, a Németh László-kutatónak szántál, meghagyva külön is, hogy a temetéseden elhangozzék *Pilinszky János Ama kései* című, *Németh Lászlónak* ajánlott verse.

Idézem a nekem olyan fontos és kedves textust, amelyet az egyik tanulmányomban a Németh László és Pilinszky János közötti barátság gyémántpecsétjeként értelmeztem, és utolsó találkozásunkkor a „*barát, barátság mindörökre*” jegyében neked dedikáltam: „*Ama kései, tékozló remény / az utolsó, már nem a földet lakja / mint viharokra emelt nyárderű / felköltözik a halálos magasba.*” Most vigaszként folytatom a szívemből feltörő iker-textust: „*Mert megölhették hitvány zsoldosok, / és megszünhették dobogni a szive – / Harmadnapra legyőzte a halált. / Et resurrexit tertia die.*”

Drága Imre! Sírodnál Sík Sándor szavával fohászokodom: „*Jaj, csak akkor el ne késsen / Hozzád csukló szívverésem, / Én Istenem, / Csak az ament el ne vétsem.*” Ifjúkorod gyászszertartásának szavaival búcsúozom: „*Requiem aeternam dona tibi Domine! Et lux perpetua luceat tibi.*” Radnóti átköltésében magyarul tolmácsolom: „*Örök világosság, kibomló égi láng / röppenjen feléd a földi füstön át.*” *Uram, irgalmazz neki! Uram, irgalmazz nekünk!*

Isten Veled, Slezsák Imre. Adja Isten, hogy találkozzunk az égi hazában! Ámen!

Edelényi köztemető, 2002. május 2.

Cs. Varga István